

ВІДГУК

офіційного опонента, доктора педагогічних наук, професора

Комаровської Оксани Анатоліївни на дисертацію **Цюй Ге**

«Формування мотивації до навчально-виконавської діяльності майбутніх учителів музичного мистецтва на засадах синергетичного підходу»,
подану на здобуття ступеня вищої освіти доктора філософії в галузі знань
01 Освіта/Педагогіка за спеціальністю 014 Середня освіта (музичне мистецтво)

Аналіз тексту дисертації Цюй Ге та опублікованих праць дає підстави для висновків щодо актуальності теми дослідження, обґрунтованості наукових положень та висновків, достовірності результатів, наукової новизни та практичної значимості.

1. Актуальність обраної теми дисертації та її зв'язок з науковими планами, програмами, темами

Вимоги сучасної мистецької освіти, закладені в оновленій упродовж останніх років нормативній базі – державних освітніх стандартах, типових освітніх і модельних навчальних програмах, детермінують і нові акценти у фаховій підготовці майбутніх учителів музики. Така підготовка, безумовно, має націлюватись на формування його ціннісної сфери, мобільності в орієнтуванні в сучасних художніх процесах і мистецьких уподобаннях учнів, а також на оволодіння всім спектром компетентностей – базових і предметних, яких набуває майбутній учитель і які він буде формувати в учнів під час професійної діяльності.

Серед важливих якостей вчителя музики – його професійна мобільність, що значною мірою пов'язана із здатністю донесення до учнівської аудиторії музичних цінностей й готовністю виконувати просвітницькі завдання, зокрема через музично-виконавське просвітництво, організовувати колективне музикування школярів на уроках мистецтва і під час загальношкільних музичних заходів, зі

здатністю адаптуватися в будь-якій професійній ситуації, що потребує виконавської майстерності, володіння голосом, музичним інструментом, диригентським жестом. У цьому важливому переліку професійних умінь – фахове володіння інструментальним виконавством, що в сучасних реаліях найчастіше є виконавством фортепіанним.

Так само не підлягає сумніву, що досягнення оптимального рівня фаховості уможливується на підґрунті розвиненої мотивації, зокрема й мотивації до набуття відповідних умінь.

Динаміка життя потребує й динамічного реагування на інновації в методичній підтримці мотивування майбутніх учителів музики, особливо в системі загальної середньої освіти, де вони мають справу з колективною учнівською творчістю переважно. Але, як засвідчує практика, наявний педагогічний інструментарій для формування вмотивованості студентів факультетів мистецтв педагогічних університетів щодо цілеспрямованого набуття знань і умінь музичного виконавства є недостатньо розробленим, оскільки дещо відстає від змінюваних умов життя; а це потребує структурування і класифікації відповідно до природи і структури феномену мотивації.

Зростає потреба цілеспрямованого моделювання методичних засад, які спрямують процес фахового навчання загалом і інструментальної (фортепіанної) підготовки, а отже – розроблення педагогічного інструментарію підвищення результативності музичного виконавства кожного конкретного здобувача професії вчителя музики.

Відтак, Цюй Ге чітко окреслює суперечності процесу фахової підготовки майбутніх учителів музики в зазначеному контексті, які потребують негайного усунення: між вимогами загальної середньої освіти до осучаснення фахової діяльності вчителя музичного мистецтва і відсутністю стратегій методичного спрямування щодо активізації мотиваційних процесів у майбутніх учителів музичного мистецтва, які

мають забезпечувати фундаментальне й планомірне оволодіння компетентностями фахового музичного виконавства.

Саме цьому і присвячено дисертаційне дослідження Цюй Ге. Отже, вибір теми дисертації є своєчасним і підтверджує її актуальність і затребуваність практикою.

Актуальність підтверджується й тим, що дослідження увійшло до плану наукових досліджень кафедри теорії та методики музичної освіти, хорового співу і диригування та кафедри педагогіки мистецтва та фортепіанного виконавства Факультету мистецтв імені Анатолія Авдієвського Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова і є частиною наукового напрямку «Зміст, форми і методи фахової підготовки вчителів музичного мистецтва» в контексті удосконалення інструментальної підготовки як важливого сегменту фахового навчання студентів. Тема дисертації затверджена Вченою радою НПУ імені М.П. Драгоманова (протокол №2 від 26.09. 2019 р.).

Завдання дослідження розв'язані, а мета досягнута, що підтверджує як актуальність досягнутих результатів, так і обґрунтованість представлення роботи до публічного захисту.

2. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків та рекомендацій, їх достовірність та наукова новизна

Заявлену тему в дисертації розглянуто достатньо повно з доцільним теоретичним аналізом, що підтверджує висновки автора дисертації і підсилює логіку дослідження.

Обґрунтованість основних наукових положень, результатів та висновків дисертації, наданих рекомендацій підтверджується застосуванням комплексу наукових підходів та методів дослідження. Зокрема, авторка дисертації, висуваючи синергетичний підхід як стрижневий (що зазначено в темі), вказує на використання аналізу й інших підходів до дослідження проблеми, які уточнюють застосування синергетичного, а саме діяльнісний і особистісно орієнтований, що

логічно, оскільки поза діяльністю розвиток особистості унеможливлений, а отже і синергетичний підхід втрачає сенс.

Найбільш суттєві положення і висновки дисертації, що визначають її наукову новизну і практичну цінність, є такі, що:

вперше обґрунтовано і адаптовано сукупність основних засад синергетичного підходу для формування на цій методологічній основі мотивації майбутніх учителів музичного мистецтва до навчально-виконавської діяльності; конкретизовано послідовність педагогічних стимуляцій мотивації майбутнього вчителя музичного мистецтва до навчально-виконавської діяльності; сформульовано авторське визначення досліджуваного феномену, розроблено його змістову структуру, критерії, показники та рівні сформованості; розроблено модель методики поетапного формування мотивації студентів до навчально-виконавської діяльності на засадах синергетичного підходу;

уточнено поняття «навчально-виконавська діяльність» та сукупність дефініцій, споріднених до ключової: «інтерес майбутніх учителів музичного мистецтва до навчально-виконавської діяльності», «психологічна установка студентів музично-педагогічних ЗВО на навчально-виконавську діяльність», «готовність майбутніх учителів музичного мистецтва до навчально-виконавської діяльності»; педагогічні умови формування мотивації студентів музично-педагогічних ЗВО до навчально-виконавської діяльності на засадах синергетичного підходу;

подальшого розвитку дістали: методи мотивації мистецького навчання у контексті синергетичного підходу.

3. Значущість результатів дослідження для науки і практики

Практична значимість результатів підтверджується їх впровадженням у практику закладів вищої мистецько-педагогічної освіти, зокрема, факультету мистецтв імені Анатолія Авдієвського Національного педагогічного університету ім. М. П. Драгоманова (довідка № 197 від 13.04. 2023 р.), Дрогобицького державного педагогічного університету

імені Івана Франка (довідка № 451 від 21.04. 2023 р.), Інституту мистецтв Рівненського державного гуманітарного університету (довідка №01-12/28 від 19.04.2023 р.).

Крім того, практична цінність результатів забезпечена можливістю їх використання для підвищення кваліфікації вчителів музики в системі післядипломної педагогічної освіти в галузі загальної і позашкільної мистецької освіти, для оновлення навчальних курсів методичного спрямування з інструментально-виконавської підготовки студентів факультетів мистецтв педагогічних університетів, педагогічної практики.

4. Структура та зміст дисертації, її завершеність і відповідність встановленим вимогам щодо оформлення

Дисертаційна робота Цюй Ге структурована за загальноприйнятим алгоритмом викладу тексту наукових досліджень такого типу, що є оптимальним для подальшого наукового опрацювання результатів і їхнього впровадження в практику. А саме дисертація містить вступ, три розділи (науково-теоретичний, науково-методичний, діагностувально-експериментальний) з відповідними підрозділами і висновками з кожного розділу, загальні висновки, додатки, список використаних джерел до кожного розділу.

У Вступі визначено об'єкт, предмет, мету, завдання та подано інші необхідні в науковому дослідженні рубрики, розміщено відомості про публікації та апробацію результатів тощо.

У першому розділі – «Науково-теоретичні основи мотивації майбутнього вчителя музичного мистецтва до навчально-виконавської діяльності на засадах синергетичного підходу» здійснено теоретичний аналіз значної кількості джерел за предметом дослідження, що дало можливість для уточнення ключових понять дослідження. Передусім, заслуговує на увагу обґрунтована конкретизація ключового поняття «мотивація до навчально-виконавської діяльності на засадах синергетичного підходу», що сформульовано як «відкрита, динамічна, але

водночас стійка система, формування якої доцільно розглядати як перманентно змінний процес, який трансформує її під час переходу одного стану в інший за рахунок динаміки розвитку й трансформації мотиваційних утворень (підтримання стійкості пізнавальних інтересів, поглиблення художньо-естетичних потреб, утворення психологічних установок, сформованість готовності до навчально-виконавської діяльності як результат осмислення означених установок).

Таким чином, у формулюванні «мотивації» в контексті завдань дисертації одразу ж закладено структуру феномену, що буде покладено в основу розроблення методики формування зазначеної якості майбутніх учителів музики і що розглядатиметься детально у другому розділі роботи.

Дисертанткою здійснено досить детальний аналіз сутності синергетичного підходу, його основних позицій та принципів, що дозволило їй визначити основні засади цього підходу і спроектувати їх у контекст дисертації, а саме йдеться про такі чинники, як:

- стратегізація (як втілення уявлень про стратегію) процесу формування складної системи в рівноважливих варіантах її подальшого розвитку;
- варіантне моделювання й конструювання імовірних шляхів самоорганізації складної системи на базі причинно-факторного аналізу із визначенням основних закономірностей означеної самоорганізації;
- номенклатурізація і моделювання тактичного використання «м'яких впливів» як чинників переходу складної системи від хаотичного стану до стану її чіткої структуризації.

Саме аналіз основних засад синергетичного підходу розглядається як методологічна база мотивації і визначення послідовності педагогічних стимуляцій мотивації майбутнього вчителя музичного мистецтва до навчально-виконавської діяльності.

Поряд із зазначеними поняттями в дисертації уточнюються дефініції «навчально-виконавська діяльність» (адже саме в ній і формуються уміння фортепіанного виконавства і виконавська майстерність учителя музики), а також «інтерес майбутніх учителів музичного мистецтва до навчально-виконавської діяльності», «психологічна установка студентів музично-педагогічних ЗВО на навчально-виконавську діяльність», «готовність майбутніх учителів музичного мистецтва до навчально-виконавської діяльності», також логічно, оскільки невід'ємно від мотивації і розкриває механізми формування мотивації.

У *другому розділі* дисертації «Зміст та педагогічні орієнтири формування мотивації майбутнього вчителя музичного мистецтва до навчально-виконавської діяльності на засадах синергетичного підходу» розкрито та обґрунтовано методичну модель формування досліджуваного феномену. Системно-структурний аналіз змісту мотивації майбутнього вчителя музичного мистецтва до навчально-виконавської діяльності на засадах синергетичного підходу дозволив визначити досліджуваний феномен як відкриту динамічну систему потребово-спонукального, фільтраційно-сміслового та діяльнісно-цільового змістових блоків, сформованість якої регулюється дією спонукально-директивної та організуючої функцій (потребово-спонукальний блок), смислоутворювальної, стимулювальної та поведінково-контролювальної функцій (фільтраційно-смісловий блок), регулятивно-спрямовувальної та пояснювально-структурувальної функцій (діяльнісно-цільовий блок).

Розроблено і обґрунтовано педагогічні умови формування мотивації студентів музично-педагогічних ЗВО до навчально-виконавської діяльності, реалізація яких забезпечує результативність упровадження методичних засад синергетичного підходу, а саме: 1) організація в межах інструментальної (фортепіанної) підготовки багатовимірного, динамічно-змінного навчально-виконавського середовища, яке акумулює сукупність традиційних педагогічних та ситуаційних впливів і стимулів для

перманентного підтримання особистісної спрямованості майбутніх учителів музичного мистецтва на провадження навчально-виконавської діяльності; 2) педагогічне забезпечення практичного музично-виконавського контексту для рефлексивного осмислення майбутніми вчителями музичного мистецтва власних пізнавальних, художньо-естетичних потреб, інтересів та установок щодо провадження навчально-виконавської діяльності на основі синергетичного і контекстного підходів; 3) педагогічне забезпечення інтеграції поліваріантного педагогічного інструментарію під час усіх стадій формування досліджуваного феномена.

У третьому розділі «Експериментальна перевірка методики формування мотивації майбутнього вчителя музичного мистецтва до навчально-виконавської діяльності на засадах синергетичного підходу» – визначено відповідні критерії, показники та рівні сформованості досліджуваного феномену; розкрито зміст і результати констатувального і формувального та етапів експерименту, викладено результати контрольного замірювання.

Оптимальним є розподіл процесу підготовки студентів за трьома, логічно побудованими етапами: планувально-проективним, сензитивно-розвивальним, результативно-продуктивним з відповідним застосуванням методів навчально-пізнавальної та творчо-виконавської роботи в інструментальному класі, проаналізовано та узагальнено результати педагогічного дослідження.

Аналіз результатів контрольного зрізу виявив позитивну динаміку мотивації студентів до навчально-виконавської діяльності як результат застосування розробленої методики і реалізації педагогічних умов.

5. Повнота викладу результатів дисертаційної роботи в опублікованих працях

Наукові положення та висновки дисертаційної роботи Цюй Ге достатньо повно відображені у 6 наукових публікаціях, з них: 4 статі – у наукових фахових виданнях з педагогіки, з яких 1 – у зарубіжному

виданні, 2 статті апробаційного характеру, що додатково висвітлюють результати дослідження й опубліковані в збірниках матеріалів науково-практичних конференцій.

6. Дискусійні положення та зауваження до дисертації

Характеризуючи дисертацію Цюй Ге як таке, що відзначене завершеністю, науковою новизною, високою практичною значущістю, і даючи позитивну оцінку дослідженню, висловлюємо зауваження дискусійного характеру:

1. На основі проведеного аналізу у першому розділі дисертаційного дослідження науково-теоретичних основ проблематики формування мотивації майбутнього вчителя музичного мистецтва до навчально-виконавської діяльності, відповідних мотиваційних утворень, а також синергетичного підходу як методологічного підґрунтя для розв'язання цієї проблеми, варто було б більш детально розкрити функціональні зв'язки цієї дефініції з інструментальним виконавством як спеціальною музичною діяльністю студентів, з відтворенням інтерпретаційно-виконавської та інтерпретаційно-педагогічної моделі музичного твору.

2. З метою поглиблення теоретичної та практичної значущості дослідження бажано було б більш рельєфно окреслити власні позиції автора роботи щодо використання синергетичного підходу в процесі формування мотивації до навчально-виконавської діяльності майбутніх учителів музичного мистецтва.

3. Впроваджуючи в музично-педагогічну практику методологічні засади синергетичного підходу, бажано було б у другому розділі дисертації детальніше розкрити труднощі організації цього виду підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва та шляхи їх подолання.

4. Для більш повного висвітлення автором науково-теоретичного аспекту дослідження, бажано ширше представити праці зарубіжних науково-методичних публікацій за темою роботи.

5. У додатках бажано було б подати програмний інструментально-виконавський репертуар (або його фрагмент), з короткими методичними рекомендаціями щодо полегшення і оптимізації застосування в освітньому процесі факультетів мистецтв педагогічних університетів.

Висловлені зауваження не зменшуються теоретичного і практичного значення результатів рецензованого дослідження, яке відзначене актуальністю, науковою новизною, завершеністю і цілісністю

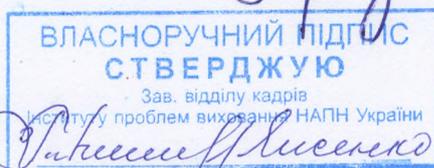
7. Загальні висновки

Дисертація «Формування мотивації до навчально-виконавської діяльності майбутніх учителів музичного мистецтва на засадах синергетичного підходу», відповідає вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 і «Порядку присудження наукового ступеня та присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника» щодо написання робіт такого типу, а її автор Цюй Ге заслуговує на присудження наукового ступеня вищої освіти доктора філософії в галузі знань 01 Освіта/Педагогіка за спеціальністю 014 Середня освіта (музичне мистецтво).

Офіційний опонент

доктор педагогічних наук,
професор, завідувач лабораторії
естетичного виховання та мистецької освіти
Інституту проблем виховання НАПН України

О.А. Комаровська

Комаровської О.А.

Г. Б.